

Изчезващите деца: биополитика на постсмъртното човечество

Наталия Христова

Резюме: В статията си „А ако децата станат рядък вид?“ говорителят на френската трансхуманистична асоциация „Технопрог“ Марк Ру се ангажира да хвърли известна светлина върху тъмната страна на удължаването на живота, а именно, вероятността децата да се превърнат в изчезващ вид в едно човечество от възрастни с радикално удължен живот. Защото трансхуманизмът се стреми не просто към удължаването на живота в добро здраве на зрялата част от населението, но и към намаляване, свиване, „оредкостяване“ на най-младата част от популацията – децата. Според Марк Ру следващите няколко десетилетия ще представляват един преходен период, в който хората ще започнат все по-рядко да създават деца, след което децата ще бъдат правени единствено по изключение, за да компенсират редките случаи на смърт в резултат на инциденти, убийства или самоубийства. От друга страна обаче, фактът, че удължаването на живота на възрастните най-вероятно ще се нуждае все още от производството на деца, доколкото тяхното развитие предоставя твърде ценни първични суровини за подмладяването, лечението, регенерирането на хората в зряла възраст, не е успокоителен сам по себе си. Напротив, свидетели сме не само на едно радикално преобръщане на междупоколенческите отношения, при което постарата генерация вече няма да препредава на следващата своето минало, памет, културен опит, но и на установяването на една био/танатополитика, при която възрастните, поне на едно молекулярно ниво, ще инкорпорират фрагменти, следи от несъстоялите се бъдещи поколения.

Ключови думи: трансхуманизъм, постсмъртно човечество, изчезващи деца, биополитика, биоикономика

Наталия Христова е главен асистент към Катедрата по Методика при Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. Нейните актуални научни интереси са в сферата на философията и социологията на образованието, дигиталните технологии, алгоритмичната управляемост и трансхуманизма. И-мейл: natalija@abv.bg

В статията си „А ако децата станат рядък вид?“¹ говорителят на френската трансхуманистична асоциация „Технопрог“ Марк Ру се ангажира да хвърли известна светлина върху тъмната страна на удължаването на живота, а именно, вероятността децата да се превърнат в изчезващ вид в едно човечество от възрастни с радикално удължен живот. И въпреки че демографските изследвания днес често изтъкват обезпокоителните процеси на застаряване на населението и спад на раждаемостта в т.нар. развити страни, то, както посочва авторът, трансхуманистите избягват да се фокусират върху тези тенденции. Мълчанието им обаче не е резултат от безсилието да се даде отговор на проблема, а е тактическо решение, тъй като човечеството, което съвсем отскоро познава възможността да се радва на своите планирани, желани деца, включително и като елиминира появата на бял свят на нежеланите, парадоксално все още не е напълно готово да възприеме трансхуманистичния проект в тази насока. И ако трансхуманисти като Лоран Александър ни обещаваат въвеждането на една абсолютно легализирана евгеника, която ще гарантира селектирането на най-интелигентните и притежаващи най-минимални рискове от развитието на редица болести ембриони, а някои биоетици² пледират за правото да елиминираме децата дори и след тяхното раждане, ако се окажат болни от сериозно заболяване или пък просто родителите не са готови да ги отглеждат, практикувайки/чрез т.нар. построилен аборт, то като цяло мнозинството от трансхуманистите избягват да признават, че трансхуманизмът, както подчертава Марк Ру, се стреми не просто към радикалното удължаване на живота в добро здраве на зрялата част от населението, но и към намаляване, свиване, „оредкостяване“ на най-младата част от популацията – децата. Или, както изтъква един друг представител на френския технопрогресизъм³, твърде наивно е обвинението, отправяно към трансхуманизма, че ако хората престанат да умират, това ще доведе до свръхпопулационна криза и изчерпване на природните ресурси. Напротив, такава опасност не съществува, защото както сочат и демографските изследвания, в дългосрочен план удължаването на живота винаги е съпровождано от спад

¹ Marc Roux, *Et si l'enfance devenait rare?* <https://transhumanistes.com/et-si-lenfance-devenait-rare/>

² Alberto Giubilini, Francesca Minerva, *After-birth abortion: why should the baby live?* <https://jme.bmj.com/content/39/5/261>

³ Alexandre Tehnoproг, *Longévité et surpopulation : déconstruire une idée reçue.* <https://transhumanistes.com/longevite-et-surpopulation-deconstruire-une-idee-recue/>

на раждаемостта. Според автора въпреки напредъка в репродуктивната медицина днес жените все още страдат от диктата на биологичния часовник и в определен момент френетично се впускат в правенето на деца, тъй като се опасяват, че ако чакат твърде дълго, ще стане прекалено късно. В бъдеще обаче забавянето на стареенето би им предоставило повече време за размисъл и би им осигурило възможност за истински рационален избор, без да се опасяват, че ще изпуснат последната възможност. От друга страна, в едно постсмъртно или асмъртно човечество естественият страх от смъртта драстично ще намалее, а заедно с него и желанието на човека да оставя някаква следа от себе си в бъдещите поколения, за да не изчезне напълно след своята смърт. Според Марк Ру⁴ следващите няколко десетилетия ще представляват един преходен период, в който хората ще започнат все по-рядко да създават деца, след което децата ще бъдат правени единствено по изключение, за да компенсират редките случаи на смърт в резултат на инциденти, убийства или самоубийства.

Какви биха били по-конкретните последици от постепенното изчезване на децата? Според автора на първо място ще станат рядкост всички институции и места, свързани с деца, като училища, детски градини, ясли, детски площадки и пр. Постепенно ще намалеят и упражняващите професии на учителя и възпитателя. Възрастните няма да имат възможност не само в личния си живот, но и в ежедневието си въобще за среща и контакт с деца. Тъкмо това според Марк Ру⁵ би било и най-негативното следствие от изчезването на децата – загубата на възможността за досег с тяхната спонтанност, простота, любопитство към живота и удивителната им, по думите на автора, способност за адаптация. Същевременно обаче тази ситуация би имала и определени преимущества, подчертава Марк Ру, като например намаляване на дела на брутният вътрешен продукт, изразходван за образование и грижи за децата, предотвратяването на досадната необходимост винаги да се започва от нулата и в следствие на наивността и безхаберие то на новите поколения да се повтарят старите грешки.

⁴ Marc Roux, *Et si l'enfance devenait rare?* <https://transhumanistes.com/et-si-lenfance-devenait-rare/>

⁵ Пак там.

И ако според някои трансхуманисти човекът, който ще доживее 1000 години, е вече роден, то неговото съществуване би следвало да изключва стареенето, осъществявайки се като една безкрайна, непреходна младост. От тази перспектива старостта е видяна по-скоро като аномалия и патология, а остаряването – като болест, която трябва да бъде преодолявана и предотвратявана. Или както ни казва един от представителите на Института по безсмъртие, остаряването е полово предавана болест, която води до серия от промени в тялото, причиняващи дискомфорт, страдание и евентуално, смърт. Затова трансхуманистите биogerонтолози категорично отхвърлят общосподелимото мнение, че остаряването е естествено, неизбежно явление, и си поставят за цел като начало да гарантират обратимостта на този процес, а впоследствие и напълно да го предотвратяват. Ако технауките не се ангажират в противодействие на стареенето, предупреждава Обри де Грей⁶, един от най-популярните биogerонтолози, то това ги прави отговорни за унищожаването на сто хиляди човеци всеки ден. Обри де Грей всъщност няма медицинско образование, а е бакалавър по компютърни науки, като през 2000 година му е присъдена докторска степен за книгата му „Теория за (ролята на) митохондриалните свободни радикали при остаряването“. Според него смъртта е просто един технически проблем, а животът на човека може да бъде максимално удължен и затова е желателно да се положат всички възможни усилия тялото да се обезсмърти чрез постоянно обновяване с помощта на биоинженерни технологии. За целта той основава фондация и разработва методика, наречена SENS, т.е. *Стратегии за постигане на незначително остаряване с инженерни методи*. SENS предлага иновативни подходи като замяната на „износените“ клетки в организма със специално модифицирани стволови клетки, прехвърляне на 13-те кодиращи гена от митохондриалната в ядрената ДНК, премахване на теломерите и т.н. Авторът признава, че такова модифициране на хора е технологически много сложен процес, който едва ли ще се осъществи в близките десетилетия, но изтъква и че не съществува теоретична пречка това да се случи. Оспорвайки разбирането за стареенето като неизбежен естествен процес, качествено различен от болестите, британският

⁶ *Кои са седемте смъртни гряха на остаряването?* <https://www.az-jenata.bg/a/8-svobodno-vreme/22695-koi-sa-sedemte-smartni-griaha-na-ostariavaneto/>

биогеронтолог го схваща като акумулиране на увреждания, водещи до патологични изменения. Според него то не просто е от един порядък с болести като Алцхаймер и рак например, но е и първоизточникът, майката на значителна част от заболяванията – с изключение на генетичните и инфекциозните болести.

Както е видно от името на фондацията SENS *Стратегии за постигане на незначително остаряване с инженерни методи*, Обри де Грей се придържа към една техницистка, механистична гледна точка спрямо човека и процесите на стареене и настоява, че човешкото тяло е само една сложна машина, при това снабдена с опции за самовъзстановяване, от което следва, че коригирането на остаряването е по-лесно от поправката на други машини с подобна сложност.

Също като остаряването на автомобила или къщата, – подчертава Обри де Грей – остаряването на тялото е просто проблем на поддържането. Има стогодишни автомобили и хилядолетни сгради (поне в Европа), които функционират и досега така добре, както и непосредствено след построяването им, макар да не са били предназначени да издържат толкова време. В този смисъл подобно на остаряването на автомобилите и сградите остаряването на човека също може да бъде отлагано посредством достатъчно старателна и регулярна поддръжка⁷.

Следователно, не само няма пречки, но и е от първостепенна важност животът на човека да бъде максимално удължен и дори да се положат всички възможни усилия в опит тялото да се обезсмърти чрез постоянно обновяване с помощта на развиващите се технологии, ни казва Обри де Грей. Идеята за елиминиране на остаряването предизвиква редица възражения в научните среди, като например тези на Ленард Хейфлик, който отбелязва, че „забавянето, преустановяването или връщането назад на биологичното остаряване чрез каквито и да било средства, противоречи на законите на физиката“⁸. Тя поражда и немалко опасения, сред които са и тревогите, свързани с произтичащата от удължаването на живота свръхпопулационна криза, за която вече стана дума.

В отговор на тези опасения британският биогеронтолог по подобие на други трансхуманисти, също посочва контрола над раждаемостта, т.е. намаляването,

⁷ Обри де Грей, Майкъл Рей, *Стоп на остаряването*, ИнфоДАР, София, 2014, стр. 34.

⁸ Тед Френд, *Силициевата долина и търсенето на вечния живот - част I*,

<http://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/prospects/science/3386-silitzievata-dolina-i-tarseneto-na-vechniya-zhivot-1> .

„оредкостяване“ на най-младата част от населението – децата, не само като възможно, а и необходимо решение на този проблем.

Всъщност, проектът за радикално удължаване на живота се вписва в една свръхспекулативна „икономика на обещанията“ и по подобие на други трансхуманистски дискурси представлява един хетерогенен, некохерентен пачуърк, маркетингов сторителинг, който, както е характерно за съвременния капитализъм, преобръща, инструментализира за свои цели всякакъв тип дискурси, включително и критиките, отправяни към него.

Не на последно място, този проект не бележи и някакъв разрыв със съвременната биополитика, напротив, той е в абсолютен синхрон със стремежите на голяма част от хората днес, загрижени за поддържането и усилването на своя соматичен биологичен капитал, обсебени от антиейдж терапиите, култа към младостта, здравословния начин на живот, перформативността и т.н. Всъщност, от поне две десетилетия насам доклади на Световната банка и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие подчертават изключителното значение на развитието на регенеративната медицина, една от главните цели на която е молекулярният и клетъчният контрол над процесите на стареене, регенерирането и преодоляването на остаряването като такова⁹. За да се случи това обаче, съвременната биомедицина разчита и на един особен ресурс – детския организъм в неговите най-ранни стадии на развитие, ембрионът. Така ембрионалните стволови клетки, възплъщаващи по някакъв начин тайната на саламандъра, способността на това животно да се саморегенерира, се превръщат в първична суровина с особено висока биостойност. Свръхчислените излишни ембриони, създадени в процеса на изкуственото оплождане, но непрехвърлени в матката на жената, престават да се мислят като потенциални деца, за да се превърнат в биологични отпадъци, обекти на експериментиране и рециклиране, подsigуряващи поддържането и удължаването на живота на възрастните индивиди. Като този особен технонаучен канибализъм, при който

⁹ Вж. Céline Lafontaine, *Le corps-marché. La marchandisation de la vie humaine à l'ère de la bioéconomie*, Seuil, Paris, 2014; Céline Lafontaine, *La société postmortelle. La mort, l'individu et le lien social à l'ère des technosciences*, Seuil, Paris, 2008.

по-големите се захранват, поддържат благодарение на плътта и кръвта на по-малките, придобива и други форми.

Така например, тъй като определени изследвания с мишки показват, че трансферът на кръв от по-млад гризач към по-възрастен има регенериращ ефект върху организма на последния, някои стартъпи в Силициевата долина предлагат подобни процедури и по отношение на човека¹⁰. В началото на века изследователи от Станфордския университет провеждат експерименти посредством т.нар. парабиоза – техника, при която се съединяват кръвоносните системи на два организма, и стигат до извода, че „младата кръв“ регенерира черния дроб на по-възрастната мишка, а увредените мускули се възстановяват по същия начин, както при младите животни. Като това не е всичко – стволовите клетки, които при възрастните са един вид в сънно състояние, отново се пробуждат и започват да се делят. Вдъхновен от тези открития, микробиологът Тони Уейс-Кьоре започва да изследва влиянието на по-младата кръв по отношение на мозъка на по-възрастната мишка и установява, че дори само регулярното вливане на кръвна плазма, без да се прибегва до парабиоза, води до растеж на нови мозъчни клетки и до това биологичният часовник на по-възрастната да започне да отброява наобратно. Затова той основава и компанията си „Алкахест“ в Станфорд и изследва влиянието на младата човешка кръв върху възрастни, болни от Алцхаймер.

Друг калифорнийски стартъп, „Амброзия“, си поставя обаче по-амбициозни задачи. Компанията набира доброволци над 35-годишна възраст, готови да заплатят по 8000 долара, за да им бъде прелята с цел подмладяване по литър и половина кръвна плазма, получена от тийнейджъри и младежи до 25 години.

Идеята, че младият организъм, особено младежката кръв, съдържа субстанция, която може да се използва от по-старите тела като подмладяващо средство, разбира се, не е нова – немалко разкази за вампири се опират на нея. А и успокояващото, според трансхуманистите от Силициевата долина, е, че за в бъдеще възрастните няма да са

¹⁰ Jaques Testard, Agnès Rousseaux, *Au péril de l'humain. Les promesses suicidaires des transhumanistes*. Paris, Seuil, 2018, стр. 71-73.

принудени да убиват младите – просто регулярното източване на младежка кръв ще е достатъчно.

Сред тези, които проявяват сериозен финансов и личен интерес към подобни начинания, е и Питър Тийл, съосновател на „ПейПал“ и един от малкото поддръжници на Доналд Тръмп в Силициевата долина. Затова може би в своето телевизионно шоу Стивън Колбер предупреждава американските тийнейджъри, че президентът Тръмп иска да замени Обамакеър със задължителна парабиоза: „Той ще забучи във вас сламка, все едно че сте пакетче с портокалов сок“¹¹, казва Колбер.

И ако за момента донякъде можем да бъдем спокойни, тъй като мнозинството от калифорнийските трансхуманисти, които държат сламките си за източване на млада кръв в готовност, са всъщност от противниковия на Тръмп лагер, то фактът, че удължаването на живота в добро здраве на възрастните вероятно ще се нуждае все още от производството на деца, доколкото тяхното развитие предоставя твърде ценни първични суровини за подмладяването, лечението, регенерирането на хората в зряла възраст, не е успокоителен сам по себе си. Напротив, свидетели сме не само на едно радикално преобръщане на междупоколенческите отношения, при което по-старата генерация не само, че няма да препредава на следващата своето минало, памет, културен опит, защото всичко ще се случва на едно биотехнологично равнище и образованието на бъдещето ще започва преди раждането, преди зачеването дори, така че медицина и образование постепенно ще се слоят, но ставаме свидетели и на установяването на една био/танатополитика, при която възрастните, поне на едно молекулярно ниво, ще инкорпорират фрагменти, следи от несъстоялите се бъдещи поколения.

¹¹ Тед Френд, *Силициевата долина и търсенето на вечния живот – част 1*, <http://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/prospects/science/3386-silitzievata-dolina-i-tarseneto-na-vechniya-zhivot-1>

Библиография:

- Де Грей, Обри, Майкъл Рей, *Стоп на остаряването*, София, ИнфоДАР, 2014.
- Lafontaine, Céline, *La société postmortelle. La mort, l'individu et le lien social à l'ère des technosciences*, Seuil, Paris, 2008.
- Lafontaine, Céline, *Le corps-marché. La marchandisation de la vie humaine à l'ère de la bioéconomie*, Seuil, Paris, 2014.
- Testard, Jaques, Agnès Rousseaux, *Au péril de l'humain. Les promesses suicidaires des transhumanistes*, Seuil, Paris, 2018.
- Alexandre Tehnoprog. *Longévité et surpopulation : déconstruire une idée reçue.*
<https://transhumanistes.com/longevite-et-surpopulation-deconstruire-une-idee-recue/>
- Giubilini, Alberto, Francesca Minerva, *After-birth abortion: why should the baby live?*
<https://jme.bmj.com/content/39/5/261>
- Roux, Marc, *Et si l'enfance devenait rare?* <https://transhumanistes.com/et-si-lenfance-devenait-rare/>
- Френд, Тед, *Силициевата долина и търсенето на вечния живот - част I*,
<http://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/prospects/science/3386-silitzievata-dolina-i-tarseneto-na-vechniya-zhivot-1>
- Кои са седемте смъртни греха на остаряването?* <https://www.az-jenata.bg/a/8-svobodno-vreme/22695-koi-sa-sedemte-smartni-griaha-na-ostariavaneto/>